

EEN EN ANDER OVER HET ARBEIDSVELD VAN DE PUBLIC-ACCOUNTANT

door Prof. T. Keuzenkamp

Er is heel wat geschreven en heel wat gediscussieerd over het vraagstuk van de begrenzing van het arbeidsveld van de accountant en het is dan ook niet zonder schroom, dat ik mij er toe zet, dit vraagstuk weder aan de orde te stellen. Men zou mij kunnen tegenwerpen, dat ik daarmee een oude koe uit de sloot haal; tot op zekere hoogte is dit waar, maar op zich zelf is dit geen grond, om onze gedachten niet nog eens over dit onderwerp te laten gaan, zolang die koe niet in zodanige status verkeert, dat gezegd kan worden: „Zij is voor ons zonder waarde geworden”. En met alle goede wil, om een voor de beroepsuitoefening zo belangrijk vraagstuk af te doen, moeten we erkennen, dat we daarin tot nu toe niet zijn geslaagd. Om de meest uiteenlopende redenen blijft de accountant zich bemoeien met zaken, die naar veler mening niet des accountants zijn. In de voor enkele maanden gehouden vergadering van de broederschap van candidaat-notarissen kon men nog horen opponeren tegen het feit, dat accountants zich belasten met boedelscheidingen, opstellen van successiememories, opstellen van statuten en vennootschapsovereenkomsten; het vraagstuk van de combinatie van het beroep van de belastingconsulent met dat van de accountant is nog nimmer tot een oplossing gebracht en in de laatste tijd rijst weer de vraag: Is combinatie van het thans groeiende beroep van de zelfstandige bedrijfs-econoom met dat van de accountant mogelijk, terwijl ook het vraagstuk van de samenwerking tussen de accountant en de bedrijfsorganisator nog aan de orde is?

Ik wil trachten deze vraagstukken van uit één algemeen gezichtspunt te bezien. Daarbij ga ik uit van de gedachte, die nu toch wel gemeengoed is geworden, dat de accountantsfunctie is een vertrouwensfunctie, ingesteld door het maatschappelijk verkeer. Die accountantsfunctie is gebleken een functie te zijn, waaraan het maatschappelijk verkeer behoefte heeft, waaraan in dat verkeer waarde wordt toegekend en waaraan dat verkeer bepaalde eisen stelt en een inhoud geeft. Van de accountant in zijn functie verwacht dit verkeer een zelfstandig en onpartijdig oordeel, een oordeel, waarvoor hij de volle verantwoordelijkheid draagt, een oordeel, dat gefundeerd is op eigen arbeid, een arbeid, die hij slechts dan zal mogen verrichten, nadat een grondige vakstudie hem geleerd heeft, hoe hij deze te verrichten heeft.

Het maatschappelijk verkeer vertrouwt, dat dit oordeel aan deze eisen voldoet, want hiermede valt en staat de grond, waarop dit verkeer de functie heeft ingesteld.

In dit licht bezien stel ik, dat elk oordeel, dat de accountant in zijn functie uitspreekt en dat niet gefundeerd is op eigen arbeid of waarmede hij zich beweegt op een terrein, dat niet door zijn vakstudie wordt bestreken, een oordeel is, dat het vertrouwen van het maatschappelijk verkeer en daarmee het wezen der functie ondermijnt.

Nu is het met vertrouwen in het algemeen zo gesteld, dat niet hij, die het vertrouwen wil genieten daarom kan vragen of zelfs maar daarnaar

kan dingen, doch dat vertrouwen in de eerste plaats gegeven moet worden en dat hij, die het wenst te genieten, zorg heeft te dragen, dat hij het waardig is en blijft. Of hij het eens gegeven vertrouwen waardig is gebleven, staat zelfs niet eens direct ter beoordeling van de vertrouwensgenieter; hij, die het vertrouwen geeft, is daarbij de sterkste partij en het zijn zijn overwegingen, waarop hij zijn beslissing zal nemen of hij het geschonken vertrouwen zal bestendigen of niet. Met andere woorden, indien het maatschappelijk verkeer in ons een zeker vertrouwen stelt, kunnen wij dit vertrouwen al of niet aanvaarden, maar eenmaal aanvaard en de omvang vastgelegd, onderwerpen wij ons aan de opvattingen, die de vertrouwensgever heeft over het vraagstuk, of hij zijn vertrouwen al of niet misplaatst acht. Niet wij hebben hier uit te maken, of het verkeer in ons vertrouwen *moet* stellen, neen, dat verkeer zal zelf uitmaken, of het in ons vertrouwen *kan* stellen.

Bij alle beschouwingen, die wij omtrent het vraagstuk of wij, ons in het verkeer een-maal als accountants aangediend hebbende, ons kunnen veroorloven, daarnaast nog in een andere functie te treden, verliezen wij te veel uit het oog de consequenties van het feit dat niet wij de vertrouwenspositie gecreëerd hebben, doch dat het maatschappelijk verkeer dit deed. Daarbij denken wij dan te weinig aan de tederheid, die het vertrouwen eigen is, te weinig aan de Italiaanse zegswijze: „Hij, die het vertrouwen verliest, verliest het beste van wat hij had”.

In dit licht bezien vraag ik mij in de eerste plaats af: Kan de accountant tevens belasting-consulent of tevens advocaat zijn? Om die vraag te beantwoorden, stel ik mij een tweede vraag. Hoe ziet het maatschappelijk verkeer de belasting-consulent, de advocaat. Dat verkeer ziet deze mensen als functionnarissen, die in de eerste plaats de belangen naar voren brengen en verdedigen van hen voor wie zij optreden. De advocaat moge zich beroepen op zijn „nobile officium”, het verkeer ziet in hem de verdediger van de belangen van een bepaalde persoon, zij het dan in sommige opzichten binnen bepaalde grenzen. Dit verschil van gezicht van het verkeer op de functies maakt, dat combinatie van deze beroepen niet mogelijk is, omdat hieruit zou voortvloeien, dat het ene moment de accountant zich als zelfstandig onpartijdig oordelende, op het andere moment zich als partijverdediger zou moeten ontpoppen. Dit sticht verwarring in de zuivere kijk op de accountantsfunctie en moet in het belang van deze functie vermeden worden. Buitendien werkelijk onpartijdig zijn, zich werkelijk boven partijen verheffen en zo zijn oordeel uitspreken is niet iets, waartoe men zich zo eens zet hij deze of gene gelegenheid; het is een eigenschap, die men moet bezitten en die in ons gehele wezen verankerd moet liggen, die men als het ware bij geen enkel oordeel ter zijde kan stellen, omdat men er zedelijk zo mede vergroeid is, dat men in het uitspreken van een oordeel, dat niet op onpartijdigheid is gegrond, geen voldoening vindt.

Ik kan mij de geestelijke gesteldheid van die mensen, die in de ene aangelegenheid met vuur hun op onpartijdigheid gebaseerd oordeel verdedigen, om in een andere aangelegenheid dit hoogstaande begrip los te laten, ten einde een bepaalde partij te verdedigen, niet indenken.

Wil dit nu zeggen, dat de accountant zich niet met de belastingwetten, niet met het doen van aangiften mag belasten? Op deze gronden zeker niet. Zonder kennis van de belastingwetten zou hij niet in staat zijn zijn beroep uit te oefenen en een aangifte kan hij rustig doen, mits hij maar

bedenkt, dat hij dit doet als accountant, d.w.z. als zelfstandig en onpartijdig oordelende functionaris, die voor het door hem via dit biljet zonder voorbehoud uitgesproken oordeel de volle verantwoordelijkheid draagt en wiens oordeel is gefundeerd op eigen arbeid, een arbeid, die hij slechts dan zal mogen verrichten, nadat een grondige vakstudie hem geleerd zal hebben, hoe hij haar te verrichten heeft.

Gevolg hiervan is, dat de accountant alleen aangiften kan doen voor ondernemingen, waar hij ook in de accountantsfunctie werkzaam is en dat hij die aangiften nooit anders kan verrichten dan gedachtig aan het feit, dat hij ook de fiscus moet geven, wat de fiscus behoort. In twijfelgevallen een oordeel uitsprekende, zal hij zich als onpartijdig man moeten gedragen en zich nimmer laten beïnvloeden door de gedachte, dat bijvoorbeeld een naar de wetsletter niet verboden, maar naar zijn eigen oordeel nimmer bedoelde wijze van aangifte, voor zijn opdrachtgever mogelijk een lagere aanslag tengevolge zou kunnen hebben. En hiervan is het gevolg, dat het maatschappelijk verkeer hem niet de juiste man voor de vervulling van deze functie gaat vinden en dat de vraag rijst, of hij geen schade doet aan het vertrouwen, dat men in hem stelt, indien ~~dat~~ hij, dit wetende, deze arbeid toch verricht.

Immers, de bedoeling van het verkeer is om tegenover de partij fiscus een eigen partij te stellen, die elke mogelijkheid benut om een zo laag mogelijke aanslag te verkrijgen.

In de ontwikkeling van het beroep ziet men meer en meer in het bijzonder bij de grotere kantoren een afsplitsing van de accountants- en de belastingconsulentenfunctie. Onder of naast het naambordje van het accountantskantoor vindt men het naambordje van een belastingconsulent. In hoeverre deze afsplitsing ook intern volkomen is, vermag ik niet in alle gevallen te beoordelen, hopelijk is zij dat, en zijn deze belastingconsulenten ook niet door gouden koorden aan het accountantskantoor gebonden. De vestiging van deze kantoren bij of in het gebouw van het accountantskantoor lijkt mij rationeel, omdat het grote aantal belastingwetten en de ingewikkeldheid der belastingwetgeving het voor de accountant moeilijk maken om naast hetgeen gedaan moet worden om op de hoogte te blijven, van wat nodig is voor de goede uitoefening van zijn eigen taak, ook op de hoogte van de belastingwetgeving te blijven. De accountant heeft nu de voor de uitoefening van de eigen taak nodige voorlichting direct bij de hand.

Ik vraag mij echter wel eens af, *als* die grote kantoren werkelijk een splitsing van de beide functies beogen, wat hen er dan toe voert, om op hun briefpapier de naam van die belastingconsulent te vermelden, zij het dan ook soms met de vermelding van het feit, dat deze man onder eigen verantwoordelijkheid werkt. Hopelijk behoeven we hierin niet anders te zien dan het niet of nog niet aandurven van de consequenties van een in beginsel ingenomen standpunt. In dat geval kunnen wij verwachten, dat de verdere ontwikkeling de volkomen afscheiding ook naar buiten zal doen blijken.

Bij sommige kleinere kantoren kan men op het briefpapier lezen: Belasting-jurist Mr X. Deze vermelding is geenszins bedoeld als een aanduiding, dat de betrokken accountant geen belastingzaken behandelt, integendeel, hij doet dit zeker, maar als hij zelf al eens geen weg weet in een moeilijk geval, wendt hij zich tot die bepaalde jurist om advies.

Een dergelijke vermelding is onjuist. Zij wekt de indruk, dat de cliënt, zijn belastingzaken aan dit kantoor toevertrouwende, in de mening gaat verkeren, dat zij door de betrokken jurist behandeld worden. De vermelding wekt een ander en een groter vertrouwen dan met de waarheid strookt. En waar is het einde, wanneer we op ons papier de namen gaan vermelden van iedereen, van wiens diensten wij in de uitoefening van ons beroep gebruik maken. Krijgt dan straks de jurist, de notaris, de taxateur daarop ook een plaats? Voor mij is het onbegrijpelijk, dat de betrokken belastingjuristen deze vermelding op anderer briefpapier dulden.

Naast deze vormen van bemoeienis met belastingconsulentschap treft men aan de accountantskantoren, die zich als accountantskantoren met een afzonderlijke belastingafdeling aandienen. Welke zin heeft die naar buiten gedemonstreerde splitsing in afdelingen van één kantoor? Zij kan niet beduiden, dat de accountant zich aan de verantwoordelijkheid voor die afdeling wenst te onttrekken. De desbetreffende handelingen geschieden onder de naam van het accountantskantoor en dus is de betrokken accountant of zijn zijn maatschapsleden verantwoordelijk. Het kan zijn, dat de splitsing belang heeft voor de interne organisatie, doch daarmede heeft de buitenwereld evenmin iets te maken als met de wetenschap, dat er een huishoudelijke dienst is. Voor de buitenwereld kan zij hoogstens werken als reclamemateriaal. Dit mag men echter niet stellen, want wanneer een vertrouwensman iets vreemd moet zijn, dan is het wel een poging om vertrouwen door reclame te wekken.

Een overeenkomstige druk op het vertrouwen, dat het verkeer in de accountantsfunctie stelt, gaat uit van de advocatenfunctie. De verschillen van opvatting, welke het verkeer heeft omtrent de functie van de advocaat en die van de accountant, zijn gelijk aan die omtrent de functie van belasting-consulent en accountant. Dezelfde moeilijkheden van geest, die voor de accountant-belastingconsulent bestaan, bestaan voor de accountant-advocaat en ook al zou de functionaris zelf menen tegen die moeilijkheden te zijn opgewassen, het verkeer — en het zijn juist niet de minst ontwikkelden — ziet hier een tegenstelling, die, op zijn zachtst gezegd, als moeilijk overbrugbaar wordt beschouwd.

Het vermelden van de naam van de belastingjurist X op het briefpapier van accountantskantoren vindt navolging met nog een andere functie, nl. de actuariële functie. De vermelding op het briefpapier van accountantskantoren „Actuaris P” is een feit. Wat wenst zodanig kantoor met die vermelding te bereiken? Wenst men hiermede te kennen te geven, dat men de accountants-verantwoordelijkheid op een breder vlak wil brengen en daarmede een vertrouwen van groter omvang wil wekken, dan normaal door accountants wordt aanvaard? Hoe kan men dit, wanneer men zelf niet deskundig is op dit gebied? Wenst men wellicht ter kennis te brengen, dat men in de accountantsfunctie alleen dan treedt, indien men, zo actuariële werkzaamheden verricht moeten worden, van de diensten van P. gebruik maakt. En als dit niet het geval is en de actuaris bij de accountant in dienst is of hem wellicht adviseert of op enigerlei andere wijze bijstaat, waarom vermeldt hij dan deze naam op zijn papier en niet die van andere functionarissen, waarmede hij, evenals wij, wel op enigerlei wijze in contact staat? Dit openlijk vermelden van de naam van enige beoefenaar van een ander vrij beroep wekt naar mijn overtuiging bij het

verkeer de suggestie, dat men ook verantwoordelijkheid voor de arbeid van deze man draagt, een verantwoordelijkheid, die wij door gebrek aan deskundigheid niet kunnen dragen. Als straks zou blijken, dat de actuaaris een fout gemaakt zou hebben, zou dit verkeer terecht zeggen: „wij hebben U in de accountantsfunctie aangesteld, omdat blijkens de door U gedane aankondiging U over Uw eigen actuaaris beschikte. In welke juridische verhouding deze man tot U staat, is een zaak, waarmee wij geen bemoeienis hebben. U heeft de opdracht en daarmede de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering aanvaard; U en niet de actuaaris heeft ons vertrouwen in Uw accountantskantoor beschaamd”.

Meerdere accountants nemen de vrijheid zich met twee titels te tooien: accountant en bedrijfseconoom. Ik vraag mij af, is de accountant in de regel volledig bedrijfseconoom? Als goed accountant behoort hij een zekere mate van deskundigheid te hebben op het gebied der bedrijfs-economie, gelijk hij een zekere mate van deskundigheid moet hebben op belastinggebied. Zonder deze deskundigheid is hij niet in staat zijn taak als accountant te vervullen. Verder dan voor een behoorlijke vervulling van die taak nodig is, behoeft die deskundigheid echter niet te gaan en gaat zij ook als regel niet. Zich op grond van die kennis bedrijfseconoom te noemen, gaat mij te ver.

Wat weet deze man van marktanalyse, van arbeidsanalyse, van tijd- en bewegingsstudie en van zoveel meer hoofdstukken uit de bedrijfseconomie, die geen onderdeel uitmaakten van zijn studie? In de meeste gevallen niet meer dan dat hij er eens een of andere verhandeling over gelezen heeft. Mag hij zich daarom verstouten zich deskundige op dit gehele gebied te noemen? Hij heeft ook het recht bestudeerd en ouderen onder ons zelfs notariaat, noemen zij zich deskundigen op het gebied van recht en notariaat? Zeker, het is, zoals prof. v. d. Schroeff in het M.A.B. van October 1947 heeft betoogd, men kan de accountant ten volle competent noemen in vraagstukken van kosten- en efficiency-beoordeling, de bepaling van de kostprijs, de waardebepaling en de winstberekening, de financiering en misschien nog enkele meer, doch dit zijn alle deelgebieden van een wetenschap van veel grotere omvang en op dat overige gebied kan hij geen oordeel uitspreken, dat gefundeerd is op eigen arbeid, een arbeid, die hij, zoals gezegd, eerst dan zal mogen verrichten, nadat een grondige vakstudie hem geleerd heeft, hoe hij haar te verrichten heeft.

Gelijk het belastingconsulentschap zich in het verleden tot een zelfstandig beroep heeft gevormd, zo is thans de functie van bedrijfseconoom bezig zich te ontwikkelen. In de accountancy wordt een deel van het nut ener praktische toepassing dezer wetenschap reeds jaren gedemonstreerd; een belangrijk verdere toepassing behoort niet tot de accountantsfunctie en wordt reeds en zal straks in grotere omvang door de zelfstandige bedrijfseconoom worden uitgeoefend. Dan zal het weder aan het maatschappelijk verkeer zijn, om de mate en de omvang van het vertrouwen te bepalen, die het in het werk van deze bedrijfseconoom wenst te stellen. Dan zal dit verkeer wellicht niet wensen, dat dit oordeel gefundeerd moet zijn op eigen arbeid, doch zal dit verkeer hoogstwaarschijnlijk genoegen nemen met het werken met gegevens, die van derden zijn verkregen en waarvoor de bedrijfseconoom geen of slechts een beperkte verantwoordelijkheid draagt. Op dit moment ontstaat een afwijking tussen

een omvang van vertrouwen, dat het verkeer in de ene en in de andere functie wenst te stellen. Men zal begrijpen, dat de bedrijfseconoom werkt met gegevens, waarvan men het niet accepteert, dat de accountant ze zou gebruiken.

Men zou de behandeling van dit vraagstuk kunnen uitstellen tot het tijdstip, waarop dit moment zal zijn aangebroken, ware het niet, dat zich nu reeds in het beroep een ontwikkeling in deze richting openbaart. Evenals belastingafdelingen ziet men in de accountantskantoren reeds bedrijfseconomische afdelingen verrijzen, die zich met het geven van adviezen op bedrijfseconomisch gebied zonder enige beperking belasten. Ik vraag mij wederom af, evenals bij de belastingafdelingen: Wat is het oogmerk, waarmee deze gescheiden afdelingen worden opgericht? Wederom wordt onder de naam en daarmee onder de verantwoordelijkheid van het accountantskantoor gewerkt. Kan die accountant die verantwoordelijkheid, die dus in wezen een accountantsverantwoordelijkheid is, dragen? Indien hij meent van ja, waarom dan die afdelingsvorming en de publicatie daarvan naar buiten? Indien hij meent, dat hier geen sprake is van de accountantsverantwoordelijkheid, is dan de bedoeling van de afdelingsvorming het vraagstuk der verantwoordelijkheid hiermede op te lossen? Dit is niet mogelijk, want wat het verkeer hier wordt voorgediend door een accountant, zal het als accountantswerk blijven beschouwen. Tegenover dat verkeer later een beroep te doen op die afdelingsvorming, om aan de verantwoordelijkheid een andere inhoud en daarmee aan de mate van vertrouwen een andere omvang te geven, zal slechts leiden tot vermindering van het vertrouwen, dat het verkeer in de accountantsfunctie stelt.

Het is enkele maanden geleden, dat ik op de hoogte kwam van een zienswijze onder accountants, die hierop neerkomt, dat de accountant zich beschikbaar mag stellen voor het opmaken van jaarrekeningen aan de hand van de boeken, zonder dat hij enige controle op die boekhouding of op de aanwezigheid van activa of passiva uitoefent. De accountant fungeert dus eigenlijk als een soort super-boekhouder. Hem wordt niet gevraagd, of hij zijn oordeel over die jaarrekening wil geven. Hij voorziet die jaarrekening niet van een verklaring; hij krijgt alleen opdracht tot opstellen van die rekening, omdat men de boekhouder zogenaamd te weinig „bilanzsicher” vindt. Soms wordt die jaarrekening geschreven op papier met het briefhoofd van de accountant en dan voorzien van een verklaring, dat die jaarrekening niet is gecontroleerd. Ik vraag mij af: Is het juist, dat hij, die zich in het verkeer als accountant aandient, dit werk verricht? Indien men onder de accountant o.m. mag verstaan, de deskundige op het gebied van de administratieve organisatie en de controle, moet men tot de conclusie komen, dat hier niets georganiseerd wordt en niets gecontroleerd wordt en dat dus zo iemand niet als accountant werkzaam is, maar als boekhouder. Spreekt de cliënt onwaarheid, wanneer hij stelt, dat de accountant X zijn balansen opmaakt? Geenszins. Maar met deze mededeling wekt hij een groter vertrouwen bij derden dan de arbeid rechtvaardigt en het is onze plicht zelfs tegen de mogelijkheid van het ontstaan van zulk vertrouwen te waken. Men werpe mij nu niet tegen, dat deze accountant toch voor het bedrijfsleven nuttig werk doet; ik zal dit niet ontkennen, maar hij schaadt het accountantswezen. Hij schaadt dit door te treden in een functie, die geen accountantsfunctie is, doch

waarin hij in het verkeer, juist omdat hij ook accountant is, een groter vertrouwen wekt dan hij zou genieten die, overigens van gelijke administratieve ontwikkeling zijnde, zich niet accountant zou noemen. Dit is geenszins nodig, indien hij de betrokken cliënt slechts verwijst naar een goed boekhoudbureau, wiens taak het is, te administreren en balansen op te stellen: de onze is organiseren en controleren, niet administreren.

De verklaring onder de op het eigen briefpapier afgegeven jaarrekening, dat deze niet is gecontroleerd, wijzigt niets hierin. Integendeel, zij maakt de verwarring nog groter.

Wordt er dus naar mijne mening ook door de goedwillende accountants nog wat gedaan, dat in mijne ogen niet op hun arbeidsveld ligt, aan de andere zijde is het te betreuren, dat men een groot terrein braak laat liggen of de bewerking daarvan aan anderen overlaat, dat zeer zeker geacht kan worden tot ons terrein te behoren. Ik doel op het gebied der administratieve organisatie.

Ik wil het beroep hierover niet al te hard vallen, we moeten niet vergeten, dat de behoefte aan accountantsarbeid onevenredig sterk in verhouding tot de vermeerdering van het aantal accountants groeide, mede doordat die accountants, zoals wij gezien hebben, hun handen uitstrekten naar een gebied, dat niet het hunne is. Misschien heeft men die zaak niet zo ernstig gezien als zij nu blijkt te zijn; misschien is de verleiding, om de voor de hand liggende vruchten direct te plukken en te nuttigen, te groot geweest en heeft men niet kunnen wachten, totdat de rijping voltooid was van datgene, wat na verloop van tijd binnen ons bereik zou komen te liggen. Ik weet het niet; zeker is, dat wij gefaald hebben in de grondige uitwerking van wat tot onze functie behoort op het gebied van de administratieve organisatie van de onderneming en dat thans niet-accountants bezig zijn, om werkzaam te zijn en combinaties te vormen op een gebied, dat zeker het onze had moeten zijn, doch dat wij verwaarloosd hebben. Dit kan niet nalaten, om ook op het gebied van de samenwerking tot onzuivere toestanden te voeren. Het is nu reeds zover, dat ingenieurs menen, dat niet de accountants, doch de technici de mensen zijn, die de kostprijzen van het product hebben te bepalen en dat de ingenieurs en niet de accountants, wier onderwerp van studie de inrichtingsleer is geweest, de formulieren voor een juiste verantwoording hebben vast te stellen. Van tweeën één, of wij moeten ons naarstiglijk op dit gebied werpen en trachten te heroveren, wat wij ten onrechte hebben verloren, óf we moeten het, gelijk de belasting, laten schieten en ons uitsluitend als controleurs opwerpen. De vertrouwensfunctie duldt niet, dat wij ons bemoeien met zaken, waar anderen thans beweren en later zullen bewijzen, dat zij meer deskundig zijn dan wij; dit zou aan het vertrouwen in de accountantsfunctie afbreuk doen.

Reeds thans doet zich op dit gebied een verworping van de functie voor; accountants associëren zich met ingenieurs en vormen tezamen een advieskantoor op administratief-organisatorisch gebied. Waarom kunnen die accountants zich niet met accountants associëren en desnoods, waar b.v. in industriële bedrijven technische adviezen van belang zijn, die van technici inwinnen? Voorzover mij bekend, zijn er nog geen accountants-

kantoren met afzonderlijke afdelingen administratieve organisatie en controle, maar accountants, die er twee kantoren op na houden, het ene voor het ene doel het andere voor het andere, zijn er wel. Moeten wij dit toejuichen of niet?

Wie meent, dat administratieve organisatie niet of niet meer accountantsarbeid is, zal zeggen: „Ja”; ik sta voorlopig nog op het standpunt, dat dit wel het geval is en dat het vertrouwen in de bekwaamheid van de accountant wordt geschaad, indien zijn opdrachtgever tot de conclusie moet komen, dat hij voor een zo belangrijk gebied als waarvoor hij zich als deskundig uitgeeft, met groter succes de bijstand van een niet-accountant kan inroepen. Wij zullen alle zeilen moeten bijzetten, zowel in de opleiding als in de beroepsuitoefening, om op dit gebied heer en meester te blijven, voorzoverre althans op dit ogenblik nog van „blijven” sprake is.

Resumerende zou ik willen stellen:

1. De accountant make zich los van alle handelingen, die rechtstreeks of zijdelings het met zoveel moeite gekweekte vertrouwen van het maatschappelijk verkeer in zijn arbeid ten kwade kunnen beïnvloeden. Tot die handelingen behoren niet alleen het zich bewegen op het gebied der door mij gesignaleerde beroepen, maar ook het gebruiken van formulieren, waaruit het verkeer zou kunnen opmaken, dat de accountant zich zijdelings daarmede inlaat.

2. De accountant bejvere zich terug te winnen het terrein der administratieve organisatie.